

Nr 468.

Av herr **Holmberg m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 74, angående studiehjälp för högre undervisning åt landsbygdens ungdom m. m.*

Till de ekonomiska hinder för fortsatt högre undervisning, som finnas för alla mindre bemedlade, tillkomma för landsbygdens befolkning också geografiska spärrar, som ytterligare försvåra och i många fall omöjliggöra för begåvad ungdom att fortsätta sin skolutbildning utöver folkskolans ram. Denna orättfärdighet mot landsbygdens ungdomen kan endast undanröjas genom vittgående åtgärder av det slag, som framhållits i kommunistiska gruppmotioner till årets riksdag. Kungl. Maj:ts proposition nr 74 innebär sålunda icke någon effektiv lösning i fråga om likställighet mellan landsbygdens och tätorternas ungdom i detta hänseende. Emellertid äro ekonomiska stödåtgärder av det föreslagna slaget ägnade att i viss mån underlätta fortsatt skolutbildning för den mindre bemedlade ungdomen på landsbygden, därest de tillämpas i tillräcklig omfattning, och böra sålunda tillgripas i avvaktan på vårt skolväsendes slutliga utformning. Vi anse därför, att riksdagen, i avvaktan på en sådan genomgripande omgestaltning av skolväsendet, som vi föreslagit i vår motion, bör anvisa medel för att omedelbart och i större omfattning än vad propositionen medger förverkliga detta önskemål.

Skolutredningen har konstaterat, att det vid de allmänna högre skolorna finns i runt tal 6 800 inackorderade och 14 000 dagligen resande lärjungar. Utredningen har vidare ansett, att av dessa elever »ett visst, icke ringa antal lärjungar skall kunna tilldelas så stora stipendiebelopp för läsår, att hela eller större delen av inackorderings- och resekostnaderna kan betalas, medan flertalet av de övriga stipendieberättigade lärjungarna skulle få så stora understöd, att dessa i regel täcka över hälften av kostnaderna».

Utredningen har beräknat inackorderingskostnaden så lågt som 1 000 kronor per år och kostnaden för resor genomsnittligt till 100 kronor per elev och år. Slutligen har föreslagits, att stipendier av denna omfattning skola utdelas först efter tre år, sedan man prövat sig fram genom successiv ökning.

Vi anse, att såsom minimikrav på detta område stipendier i hela den omfattning, skolutredningen slutgiltigt räknat med åt inackorderade och dagligen resande elever, skola utdelas snarast möjligt. Behovet härav är

tillräckligt klart ådagalagt utan att tarva någon ytterligare utredning eller provotid.

Emellertid måste den av skolutredningen angivna genomsnittskostnaden för inackordering anses för lågt tilltagen. I motioner till 1943 års riksdag beräknades kostnaden härför till 1 200 kronor, och vi ha vid våra beräkningar av anslagsbehovet utgått från dessa siffror.

Skolutredningen har förutsatt, att 4 500 inackorderade och 4 700 dagligen resande elever skulle uppfylla villkoret om klar studielämplighet. Det på grundval härav beräknade beloppet skulle ökas med 30 procent för elevtillskottet från sådana, som icke förut haft möjlighet att fortsätta sin utbildning. Då emellertid också en viss behovsprövning förutsättes, räknar skolutredningen med att endast 70 procent av den beräknade totalkostnaden skall behöva uttagas.

Beräkningarna ha alltså till mycket stor del måst ske uppskattningsvis, och det förefaller sannolikt, att man underskattat den stimulans, som stipendierna komma att innebära för den studieintresserade, mindre bemedlade landsbygdsungdomen. Redan ett första försöksår kommer emellertid att ge besked härom — dock endast under förutsättning, att stipendierna under detta första år ges en sådan omfattning, att de verkligen möjliggöra studier för dem, som hittills varit förhindrade härtill av ekonomiska skäl. Trots att det av utredningen beräknade beloppet alltså sannolikt kommer att visa sig otillräckligt, ha vi, då det för närvarande icke är möjligt att fastställa medelsbehovet mera exakt, vid nedanstående beräkning endast föreslagit sådan ökning, som är betingad av att vi utgått från en högre genomsnittlig inackorderingskostnad.

Med användning av skolutredningens förutsättningar i övrigt skulle kostnaden för inackordering och resor sålunda bli:

Inackordering för 4 500 elever à 1 200 kronor . . .	5 400 000	
Resor för 4 700 elever à 100 kronor	470 000	5 870 000
30 procent å 5 870 000		1 761 000
		<hr/>
	Totalkostnad	7 631 000

Därav skulle enligt skolutredningens beräkningsgrunder anslagsbehovet endast bli 70 procent på grund av behovsprövningen, alltså i runt tal 5 340 000 kronor.

Korrespondensundervisningen

är den studieform, som framför allt utnyttjas av dem, som på grund av ogynnsamma ekonomiska och geografiska förhållanden icke kunna tillgodogöra sig undervisningen vid andra skolor. Det finns vid Hermods och NKI-

institutens s. k. robertsforsskolor sammanlagt ungefär 1 700 elever, och därtill kommer ett stort antal, som bedriver enskilda korrespondensstudier. I propositionen föreslås emellertid, att stipendier skola utdelas endast till en ringa del av dessa elever och endast med en mindre del av studiekostnaderna för dessa.

Vi anse det oriktigt med så stränga restriktioner på detta område, om man verkligen vill jämna vägen för studier åt landsbygdens ungdom. Enligt vår mening borde stipendiebeloppet för de mest behövande beräknas på grundval av hela studiebeloppet (enligt utredningen = 400 kronor per termin, d. v. s. 800 kronor per år). Även om man, såsom i fråga om de statliga och kommunala läroanstalterna, förutsätter, att endast två tredjedelar av korrespondensinstitutens elever skola visa klar studielämplighet, så återstå i alla fall enbart vid de s. k. robertsforsskolorna 1 140 elever. Med största sannolikhet kommer stipendietilldelningen åt elever i denna kategori att medföra en stark ökning av elevantalet, men även om man i detta hänseende håller sig till skolutredningens beräkningar, alltså en ökning med 30 procent, och förutsätter, att anslagsbehovet kan reduceras till 70 procent av totalkostnaden på grund av behovsprövningen, skulle resultatet bli:

1 140 stipendier å 800 kronor	912 000 kronor
30 procents ökning	273 600 »
	Total kostnad 1 185 600 kronor

Anslagsbehovet 70 procent härav, alltså i runt tal 830 000 kronor.
Under åberopande av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen måtte besluta
att till stipendier åt lärjungar vid högre läroanstalter för
budgetåret 1945/46 anvisa ett reservationsanslag av
5 340 000 kronor, samt
att till stipendier för studier genom korrespondens och
vid enskilda realskolor med kombinerad undervisning för
budgetåret 1945/46 anvisa ett reservationsanslag av
830 000 kronor.

Stockholm i februari 1945.

Helmer Holmberg.

Gösta Kempe.

Erik Karlsson.

Axel Nordström.

O. F. Persson.